

EU:n strateginen autonomia

Kokous

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

EU:n strateginen autonomia ja sen vahvistaminen on noussut viime aikoina voimakkaasti esiin EU-tason keskusteluissa. Strategisen autonomian termillä ei ole vakiintunutta määritelmää, mutta yleensä sillä tarkoitetaan EU:n valmiutta toimia itsenäisesti strategisesti tärkeillä politiikka-aloilla ja puolustaa omia etujaan, sekä pyrkimystä irtautua vahingollisista riippuvuussuhteista. Keskustelu strategisesta autonomiasta linkittyy vahvasti mm. keskusteluun EU:n globaalista roolista ja vaikutusvallasta, kriisivarautumisesta ja resilienssistä sekä kyvystä vastata omasta puolustuksestaan.

Viime aikoina keskustelua strategisen autonomian vahvistamisen tarpeesta on vauhdittanut Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja siitä seurannut energian hinnan nousu sekä tarve vahvistaa Euroopan puolustusta ja kriisinkestävyyttä. Keskustelussa EU:n globaalista kilpailukyvyistä erityisesti suhteessa Yhdysvaltoihin ja Kiinaan korostuu tarve panostaa Euroopan omiin vahvuuksiin yhä määrätietoisemmin, kehittää kumppanuuksia ja vähentää haitallisia riippuvuuksia. Kyse ei kuitenkaan ole vain reagoinnista ajankohtaiseen tilanteeseen, vaan EU:n toiminnan suunnittelusta ja varautumisesta pitkällä aikavälillä.

Strategisen autonomian vahvistaminen näkyy vahvasti miltei kaikilla EU:n politiikkasektoreilla, kuten ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, kauppapolitiikkaa, sisämarkkinoita, teollisuuspolitiikkaa, digitalisaatiota, tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaa, avaruutta, maataloutta, energiaa, ilmastoa ja terveyspolitiikkaa koskevissa keskusteluissa.

EU-tasolla työ strategisen autonomian edistämiseksi on käynnissä. Esimerkiksi Espanja valmistele parhaillaan omaa EU-puheenjohtajuuskauttaan, jonka yhtenä teemana tulee

olemaan strateginen autonomia. Tätä teemaa on tarkoitettu käsitellä epävirallisessa päämieskokouksessa lokakuussa 2023.

Tämän E-kirjeen tavoitteena on käsitellä Suomen näkemyksiä strategiseen autonomiaan yleisellä tasolla. Yksittäisiin aloitteisiin otetaan kantaa niistä annettavien esitysten yhteydessä. Suomen kantoja rahoitusta koskeviin kysymyksiin on käsitelty erillisessä E-kirjeessä (E 166/2022 vp).

Suomen kanta

Yleisesti

Suomi pitää tärkeänä pyrkimystä vahvistaa EU:n strategista autonomiaa suurvaltakilpailun ja geopoliittisen vastakkainasettelun myötä muuttunut toimintaympäristö huomioon. Samalla olennaista on kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän kehittäminen. Kuten valtioneuvoston EU-selonteossa todetaan demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta. EU:n on kyettävä toimimaan määrätietoisemmin arvojensa ja tavoitteidensa edistämiseksi kaikkia sen käytössä olevia välineitä tehokkaasti hyödyntäen. Suomi korostaa tarvetta tunnistaa strategisen autonomian kannalta keskeiset aloitteet kaikilla EU-politiikan sektoreilla ja korostaa tarvetta tarkastella niitä kokonaisvaltaisesti ja poikkihallinnollisesti.

Suomi katsoo, että unionin strategisen autonomian on perustuttava EU:n omien vahvuuksien kehittämiseksi, reilulle kilpailulle sekä maailmantalouteen osallistumiselle. (Valtioneuvoston julkaisu 2021:4) Reilu kilpailu, toimivat sisämarkkinat ja nykyisten EU-varojen tehokas käyttö ovat EU:n pitkän aikavälin kilpailukykyä perusta ja avainasemassa nykyisten ja tulevien haasteiden ratkaisemisessa. (E 174/2022 vp)

Keskinäisriippuvuuksien maailmassa EU:n eriyttäminen globaaleista tuotantoketjuista ei ole realistista tai tavoiteltavaa. Strategisen autonomian vahvistaminen edellyttää kuitenkin riippuvuuksien kriittistä tarkastelua. Toimitusketjujen ja kriisinkestävyiden vahvistamiseksi tulisi haitallisia riippuvuuksia vähentää erityisesti kriittisimmillä sektoreilla. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on tärkeää kehittää EU:n olemassa olevia kumppanuuksia sekä pyrkiä luomaan uusia. Samalla on tärkeää, että globaalia keskinäisriippuvuutta tarkastellaan EU:ssa kokonaisvaltaisesti myös vastuullisuuden näkökulmasta.

EU:n kriisinsietokyky

Suomi pitää EU:n kriisinkestävyiden vahvistamista tärkeänä osana strategista autonomiaa ja unionin kykyä toimia itsenäisesti. Unionin kriisivarautumisen tulee olla horisontaalista, kaikki relevantit politiikka-alat kattavaa, hyvin koordinoitua ja siinä tulee varautua erilaisiin sekä myös yhtäaikaisiin kriiseihin (E 60/2022 vp). Suomi katsoo, että kokonaisturvallisuusahjattelu tulisi edistää EU-tasolla. (E 60/2022 vp)

Suomi edistää kokonaisvaltaista huoltovarmuusajattelua EU:ssa sisältäen materiaalisen varautumisen lisäksi myös jatkuvuuden hallinnan ja osaamiskysymykset. Keskeisin tavoite on turvata kriittisten infrastruktuurien, tuotannon ja palveluiden toimintakyky, jotta väestön, talouselämän ja puolustuksen välttämättömimmät perustarpeet pystytään täyttämään kaikissa olosuhteissa. (E 60/2022 vp) Tässä olennaista on huomioida myös kyberturvallisuuden ja hybridiuhkiin liittyvät näkökohdat.

Koskien EU:n päätöksentekokykyä kriisinkestävyyttä Suomi pitää tärkeänä kriisivarautumisen ja häiriötilanteiden hallinnan vahvistamista EU:n neuvoston rakenteissa. EU:n tulee kyetä ennaltaehkäisemään ja ennakoimaan häiriö- ja kriisitilanteita sekä reagoimaan niihin nopeasti, tehokkaasti ja mahdollisimman yhtenäisesti. Neuvoston kriisivarautumista koskevien rakenteiden tulisi tukea näiden tavoitteiden saavuttamista. (E 60/2022 vp)

Strateginen autonomia ja EU:n kilpailukyky

Suomi tunnistaa tarpeen arvioida, miten EU:n kilpailukyky voidaan turvata ja investointien valuminen EU:n ulkopuolelle välttää tilanteessa, jossa muut keskeiset toimijat, kuten Kiina ja Yhdysvallat, tukevat strategisilla aloilla toimivia yrityksiä ja tekevät näille aloille merkittäviä investointeja. (E 166/2022 vp) On kuitenkin huolehdittava siitä, että lyhyen tähtäimen toimenpiteet strategisen autonomian vahvistamiseksi eivät ole ristiriidassa Euroopan kestävän globaalien kilpailukykyyn rakentamisen kanssa pitkällä aikavälillä. Avoimet ja kilpaillut sisämarkkinat, jotka toimivat tehokkaasti myös kriisitilanteissa, ovat EU:lle myös kansainvälinen kilpailuvaltti. Suomi ei näe tarvetta EU:n valtiotukipolitiikan perustavanlaatuiselle muutokselle vastineena ajankohtaisiin Euroopan kilpailukykyyn liittyviin kysymyksiin. (E 166/2022 vp)

Vihreän siirtymän toteuttaminen on EU:n kestävän kasvun edellytys ja vahvistaa myös strategista autonomiaa. Venäläisestä tuontienergiasta luopuminen tulisi tehdä mahdollisimman nopeasti pääasiassa vihreän siirtymän keinoja käyttäen, niin että EU:n 55-valmiuspaketin tavoitteita ja ilmastotavoitteita ei pitkällä aikavälillä vaaranneta. (E 68/2022 vp) Energian toimitusvarmuus niin energialähteiden kuin kuljetusreittien osalta on Suomelle tärkeää. Energian sisämarkkinoita tulee kehittää johdonmukaisesti ja pitkäjänteisesti.

EU:n välineet globaalina toimijana

Suomi katsoo, että avoimella ja sääntöihin perustuvalla kaupalla on keskeinen rooli EU:n kilpailukykyyn turvaamisessa ja vihreän siirtymän tukemisessa. On tärkeää, että EU säilyy jatkossakin avoimena kansainväliselle kaupalle ja investoinneille ja edistää kansainvälisessä kaupassa tasavertaisia toimintaedellytyksiä. Jo neuvotellut vapaakauppasopimukset tulee panna toimeen ja käynnissä olevat neuvottelut saattaa päätökseen. EU:n tulee panna nostaa markkinoillepääsyyn mm. avaamalla uusia markkinoita sekä vahvistaa raaka-ainesten toimitusketjuja. (E 174/2022 vp)

Suomi tukee komission pyrkimyksiä puuttua eurooppalaisen teollisuuden kohtaamaan epäreiluun kilpailuun kaupan suojainstrumentteja käyttämällä tapauskohtaisesti silloin, kun edellytykset niiden käytölle täyttyvät. (E 174/2022 vp)

EU:n tulisi tukea kestävä ja vastuullista kehitystä kaupassa ja investoinneissa ja siten edistää kauppapolitiikan keinoin EU:n vihreän kehityksen ohjelmaa. On varmistettava, että EU:n kauppaa- ja investointipolitiikka tukee kestävän kehityksen tavoitteiden (Agenda 2030) ja ilmastotavoitteiden saavuttamista ja että EU:n kauppasopimuksissa otetaan riittävällä tavalla huomioon sopimusten vaikutukset ympäristöön, kestäväan kehitykseen, tasa-arvoon sekä naisten, tyttöjen ja työntekijöiden oikeuksiin liittyviin kysymyksiin. Kauppasopimusten tulee osaltaan edistää yritysten yhteiskuntavastuun toteuttamista. (E 174/2022 vp)

Usealla alalla EU:n sääntelyratkaisut toimivat myös kannustimena ja esimerkkinä muiden kilpailevien maiden tai alueiden toimille. Tätä etulyöntiasemaa on pyrittävä hyödyntämään nykyistä systemaattisemmin. EU:n tulee pyrkiä vaikuttamaan globaaliin toimintaympäristöön edistämällä omiin arvoihinsa perustuvia standardeja ja sääntelyä. Hyödyntääkseen vaikutusvaltaansa mahdollisimman tehokkaasti EU:n tulisi myös pyrkiä sääntelyn ja standardien asettamisessa yhteistyöhön kumppaneidensa, kuten Yhdysvaltojen, kanssa.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä eurooppalaisen puolustusteollisuuden kehittäminen

Suomi katsoo, että EU:n strategisen autonomian vahvistaminen yhteisessä ulko-, ja turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa tarkoittaa unionin arvojen ja etujen entistä määrätietoisempaa edistämistä, vahvempaa vastuunkantoa, ulkoisen toimintakyvyn parantamista sekä EU:n kumppanuuksien vahvistamista niin lähialueilla kuin globaalistikin. Keskeisiä välineitä ovat EU:n ulkosuhderahoitus, mukaan lukien Global Gateway -aloite sekä EU:n vapaakauppasopimusverkosto. EU:n tulisi hyödyntää työkalujaan myös Venäjän Ukrainan sodasta luomaan narratiiviin vastaamiseen kolmansissa maissa.

Suomi näkee, että EU:n on pyrittävä vastaamaan pitkän aikavälin turvallisuus- ja puolustushaasteisiin Euroopan tasolla ja panostettava strategisiin tulevaisuuden suorituskykyihin. EU päivittää parhaillaan suorituskykyjen kehittämissuunnitelmaa (Capability Development Plan, CDP), jossa priorisoidaan tulevia suorituskykyjä. Työssä on tärkeä huomioida Euroopan muuttunut turvallisuusympäristö ja sen vaikutukset suorituskykyvaatimuksiin. EU:ssa on tärkeää jatkaa panostusta jäsenmaiden puolustuksen tukeen, sotilaallisten suorituskykyjen ja Euroopan puolustusteollisen ja -teknologisen pohjan kehittämiseen. Tärkeitä EU-tason toimia Suomelle ovat esimerkiksi Euroopan puolustusrahaston hyödyntäminen, sotilaallisen liikkuvuuden edistäminen ja pysyvä rakenteellinen yhteistyö. Nämä edistävät puolustusyhteistyötä ja tukevat jäsenmaiden puolustuksen kehittämistä.

Kriittiset riippuvuudet

Kriittisten raaka-aineiden saatavuus, samoin kuin ruokaturvan ja eurooppalaisen ruoantuotannon jatkuvuuden turvaaminen ovat keskeisiä kysymyksiä sekä EU:lle että globaalisti. EU:n yhteinen maatalouspolitiikka on yksi keskeinen väline EU:n strategisen autonomian kehittämisen näkökulmasta. Raaka-ainehuoltoa on tarpeen tarkastella kokonaisuutena, ja raaka-aineiden tarpeen tyydyttämisessä huomioitava kattavasti niin primääriset kuin sekundääriset tuotantomahdollisuudet. (E 36/2020 vp) Biotalousella, kriittisten raaka-aineiden talteenotolla, uudelleenkäytöllä ja kierrätyksellä on keskeinen rooli raaka-ainehuollossa. (E 36/2020 vp) Suomi katsoo, että EU-tasolla tulee selvittää mahdollisuuksia korvata raaka-ainetarpeita kolmansista maista biotalouden ratkaisuihin. Suomi korostaa erityisesti tarvetta kohdistaa tutkimus- ja innovaatio toimintaa kiertotalouden ratkaisuihin. (E 160/2022 vp)

Myös terveysuhkiin varautuminen ja erityisesti lääkkeiden saatavuuden ja toimitusvarmuuden parantaminen Euroopassa on tärkeää. EU:n omaa tuotantokapasiteettia on vahvistettava kriittisissä materiaaleissa, kuten rokotteissa, lääkkeissä ja lääkinnällisissä laitteissa. Terveysteknologiaan panostaminen tukee myös terveysalan infrastruktuurin kehittämistä.

EU:n omia kyvykkyyksiä ja kapasiteettia on kehitettävä myös kriittisissä digiteknologioissa. Digiteknologian osalta tulisi tähdätä johtajuuteen etenkin avainteknologioissa kuten tekoäly, kvanttilaskenta, hajautettu datan hallinta ja lohkoketjut sekä 6G. Avainteknologioihin panostaminen tukee myös avaruusteknologioiden ja avaruusosaamisen kehittämistä, joissa Suomi tunnustetaan korkeatasoisena toimijana. Euroopan globaalien yhteyksien ja Suomen kansainvälisen saavutettavuuden varmistamiseksi tulisi kehittää vaihtoehtoisia turvallisia datakaapeliyhteyksiä. Myös Euroopan korkeatasoisen kyberturvallisuuden kehittäminen on keskeinen osa kriittisen infrastruktuurin resilienssin vahvistamista. Samalla korkea yhteiskunnallinen kyberturvallisuuden taso on myös kilpailuetu Euroopalle.

Osaaminen, tutkimus ja innovaatiot

Suomi katsoo, että strategista autonomiaa tukevan EU:n teknologisen johtajuuden ja globaalin kilpailukykyyn tueksi tarvitaan osaamista, tutkimusta ja innovaatioita. Yritysten toimintaympäristön tulee olla ennustettava, innovaatioita tukeva sekä vihreää ja digitaalista siirtymää vauhdittava. Lisäksi on houkuteltava kansainvälisiä osaajia luomaan uutta kasvua ja työpaikkoja. Unionin osaamisen ja työvoiman saatavuuden turvaamisen tulee olla kaikki relevantit politiikka-alat kattavaa, sosiaalisesti oikeudenmukaista ja siinä tulee varautua nykyisiin ja tuleviin tarpeisiin. Investoinnit koulutukseen, osaamiseen, hyvinvointiin ja kulttuuriin luovat sosiaalista koheesiota ja resilienssiä.

Pääasiallinen sisältö

Strategisen autonomian saavuttaminen on unionin keskeinen tavoite, jolla vahvistetaan EU:n kilpailukykyä ja varautumista tuleviin kriiseihin. Kehittämällä strategista autonomiaansa EU pyrkii vastaamaan muuttuneeseen globaaliin toimintaympäristöön, johon vaikuttavat mm. kilpailu kriittisistä raaka-aineista, pandemia, Venäjän hyökkäyssota, energiakriisi sekä keskustelu EU:n globaalista kilpailukyvyistä erityisesti suhteessa Yhdysvaltoihin ja Kiinaan. Tämä luo EU:lle tarpeen tunnistaa ja hallita riippuvuuksia ja löytää itselleen sopivia tapoja toimia uudessa ympäristössä ja globaalina toimijana intressiensä pohjalta, tilanteen mukaan itsenäisesti tai yhdessä muiden kanssa.

EU:n strategista autonomiaa on perinteisesti lähestytty ulko-, turvallisuus- ja puolustusnäkökulmasta keskittyen EU:n globaaliin rooliin ja vaikutusvaltaan sekä Euroopan puolustukseen ja sotilaalliseen toimintakykyyn EU:n lähialueilla. Osana EU:n kriisinkestävyyden kehittämistä strategista autonomiaa koskeva keskustelu on kuitenkin laajentunut koskemaan miltei kaikkia politiikka-aloja. Viime vuosina EU:n strategista autonomiaa on EU:ssa määrätietoisesti vahvistettu konkreettisten toimenpiteiden ja lainsäädäntöehdotusten avulla.

Strateginen autonomia liittyy vahvasti keskusteluun **EU:n globaalin kilpailukykyyn parantamisesta**, jota käydään Eurooppa-neuvostossa kevään 2023 aikana. Joulukuussa 2022 Eurooppa-neuvosto kehotti komissiota esittämään analyysyjä ja ehdotuksia asiaankuuluvien kansallisten ja EU-tason välineiden käyttöönottamiseksi sekä investointiympäristön parantamiseksi. Komissiota pyydettiin myös esittämään strategia kilpailukykyyn ja tuottavuuden parantamiseksi. Aiheesta keskustellaan maalisi- ja kesäkuun Eurooppa-neuvoston kokouksissa.

Komissio antoi 1.2.2023 tiedonannon vihreän kehityksen ohjelman teollisuussuunnitelmasta (A Green Deal Industrial Plan for the Net-Zero Age) (E 174/2022 vp) parantaakseen Euroopan vähähiilisen teollisuuden kilpailukykyä ja tukeakseen EU:n nopeaa siirtymää ilmastoneutraalisuuteen. Komissio käynnisti myös kuulemisen ehdotuksesta valtiontukien tilapäisiksi kriisi- ja siirtymäpuitteiksi (Temporary Crisis and Transition Framework). Muutosehdotuksen myötä tilapäiset kriisipuitteet laajennettaisiin niin, että niillä helpotettaisiin ja nopeutettaisiin Euroopan siirtymistä hiilineutraaliin (net-zero) taolouteen. Ehdotus sisälsi merkittäviä muutoksia EU:n valtiontukipolitiikkaan kuten tuotannollisia investointeja koskevien valtiontukisääntöjen joustavoittamisen strategisilla aloilla sekä jäsenmaiden mahdollisuuden korottaa myöntämäänsä tukea niin paljon, että se yltää kolmannen maan myöntämän tuen tasolle (= tuen ”matching”).

Komissiolta odotetaan maaliskuussa myös sisämarkkinatiedonantoa sekä pidemmän aikavälin kasvustrategiaa. Komissiolta odotetaan kriittisiä raaka-aineita koskevaa aloitetta (Raw Materials Act) maaliskuun puolivälissä. Ehdotuksella pyritään lisäämään ja monipuolistamaan kriittisten raaka-aineiden tuotantoketjuja, parantamaan ennakointia ja hallintoa sekä kannustamaan kriittisten raaka-aineiden talteenottoon ja kierrätykseen. Samaa aikaan odotetaan myös hiilineutraalia teollisuutta koskevaa säädöstä (Net-Zero Industry Act). Strategisen autonomian vahvistamiseksi komissio aikoo antaa suvereniteetti-rahastoa koskevan esityksen kesällä 2023 osana monivuotisen rahoituskehityksen välitarkastelua.

Teollisuus- ja sisämarkkinasektoreilla on jo annettu useita merkittäviä ehdotuksia, joilla strategista autonomiaa on pyritty parantamaan. Uusi asetus sisämarkkinoita vääristävistä ulkomaisista tuista (Distortive Foreign Subsidies, U 31/2021 vp) tuli voimaan 12.1.2023. Ehdotus liittyy keskusteluun tasapuolisista toimintaedellytyksistä ja EU:n kilpailukykyvyydestä suhteessa kolmansiin maihin. Euroopan puolijohde-ekosysteemiä pyritään vahvistamaan mm. parhaillaan neuvoteltavan sirusäädöksen (Chips Act, U 33/2022 vp) avulla. Siruasetusehdotuksen strategisena tavoitteena on parantaa Euroopan puolijohde-ekosysteemin häiriönsietokykyä ja kasvattaa maailmanlaajuisia markkinaosuutta. Parhaillaan neuvoteltavan sisämarkkinoiden hätäapuvälineen (Single Market Emergency Instrument, SMEI, U 81/2022 vp) tavoitteena on luoda kokonaisvaltainen rakenne kriisiin varautumiseksi ja vastaamiseksi.

EU:n **kauppapolitiikan** tavoitteena on EU:n avoimen strategisen autonomian vahvistaminen, mikä komission mukaan tarkoittaa EU:n kriisinsietokyvyn ja kilpailukyvyn parantamista, sääntöpohjaisen, kestävä ja reilun kaupan edistämistä sekä epäreiluihin kauppakäytäntöihin vastaamista (E 31/2021 vp). EU:n kattava vapaakauppasopimus- ja kumppanuusverkosto tukee osaltaan strategisen autonomian tavoitetta, markkinoillepääsyä sekä tuotantoketjujen vahvistamista ja monipuolistamista. EU:lla on yli 40 kauppasopimusta, jotka kattavat lähes 80 maata. EU neuvottelee parhaillaan uusista vapaakauppasopimuksista Australian, Indonesian ja Intian kanssa. Neuvottelut Uuden-Seelannin, Chilen, Meksikon ja Mercosurin kanssa on saatu päätökseen, mutta sopimusten voimaansattaminen on vielä kesken. EU:n **globaalin roolin ja kansainvälisten kumppanuuksien** vahvistamista tukevat myös EU:n ulkosuhderahoitus (U 88/2018 vp) sekä EU:n Global Gateway –strategia (E 22/2022 vp).

Digipuolella strategista autonomiaa koskeva keskustelu liittyy etenkin datapolitiikkaan ja datan siirrettävyyteen sekä pilvipalveluihin. On esitetty vaatimuksia datan siirrettävyyden rajoittamisesta kolmansiin maihin ja pilvipalveluiden pakollisesta EU-sertifioinnista. 5G teknologiaan liittyen on pyritty rajoittamaan kolmansien maiden laitevalmistajien pääsyä

laitetoimittajiksi eurooppalaiseen infrastruktuuriin. EU:n digimarkkinasäädöksiä on myös uudistettu huomiomaan paremmin suurten alustatoimijoiden markkinavoima EU:n digipalvelumarkkinoilla. Strateginen autonomia liittyy myös kyberturvallisuuden korostamiseen teknologia- ja kauppapolitiikassa.

Strategista autonomiaa vahvistamaan tarkoitetuissa aloitteissa pyritään yleensä myös vahvistamaan alan eurooppalaista innovaatiokapasiteettia, mikä näkyy myös **EU:n T&I-politiikassa** siten, että uusia aloitteita esitetään rahoitettavaksi osin EU:n tutkimus- ja innovaatiopuiteohjelmasta (Horisontti Eurooppa) kuten sirusäädösehdotuksen yhteydessä on tehty. Lisäksi strategisen autonomia-ajattelun vahvistuminen näkyy siinä, että kolmansia maita on suljettu pois joidenkin kriittisimpien alojen innovaatioyhteistyöstä Horisontti Euroopan vuoden 2023-24 työohjelmien hauista.

Myös **avaruuskapasiteettia** on kasvavassa määrin korostettu strategisen autonomian tärkeänä pilarina. Pian voimaan tulevalla turvallisten yhteyksien ohjelmaa koskevalla asetuksella (U 42/2022 vp) perustetaan satelliittiviestintäjärjestelmä, jolla pyritään varmistamaan maailmanlaajuisten turvallisten, joustavien ja häiriönsietokykyisten satelliittiviestintäpalvelujen tarjoaminen unionille ja jäsenvaltioiden valtiollisille toimijoille. Maaliskuussa odotetaan komissiolta tiedonantoa avaruuden puolustus- ja turvallisuusstrategiasta, jossa on turvallisuuden ja kriisinkestävyyden edistämisen ohella niin ikään sisäänrakennettu strategisen autonomian ulottuvuus.

Energiasektorilla keskustelu strategisesta autonomista on kietoutunut Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaan aiheuttaman energiakriisin ja muuttuneen geopoliittisen tilanteen myötä komission REPowerEU-suunnitelman (COM(2022)230) ympärille. REPowerEU-suunnitelman tavoitteena on katkaista mahdollisimman pian riippuvuus fossiilisten polttoaineiden tuonnista Venäjältä sekä vauhdittaa siirtymää puhtaaseen energiaan.

Energian toimitusvarmuuteen ja energian hintoihin tulee liittymään haasteita lähivuosina ja niihin on vastattava investoimalla puhtaan energian tuotantoon. Kilpailukykyisen fossiilittoman energian ja sähköntuotannon saatavuus on ratkaisevan tärkeää, jotta vihreä ja digitaalinen siirtymä voidaan toteuttaa. Komissio tulee ehdottamaan maaliskuussa 2023 EU:n sähkömarkkinoiden kattavaa uudistusta, johon sisältyisi kaasun hintojen vaikutuksen irrottaminen sähkön hinnoista.

Ukrainan sota on entisestään korostanut tarvetta strategisen autonomian vahvistamiseen turvallisuus- ja puolustusyhteistyössä osoittaen muun muassa tarpeen puolustusteollisen kapasiteetin lisäämiselle sekä investoinneille puolustukseen. Puolustuksen ja turvallisuuden vahvistaminen liittyy olennaisesti myös resilienssiin ja huoltovarmuuteen sekä kysymykseen kriittisten raaka-aineiden saatavuuden varmistamisesta.

Strategisesta autonomiasta on puhuttu EU:n **turvallisuus- ja puolustusyhteistyössä** jo vuosikymmeniä. Vuosi sitten julkaistu EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä linjaava strateginen kompassi tukee strategisen autonomian edistämistä lukuisilla alueilla, kuten nopean toiminnan kyky, puolustusteollisuus ja resilienssikysymykset mukaan lukien kriittiset riippuvuudet.

Tärkeitä aloitteita Suomelle ovat esimerkiksi Euroopan puolustusrahasto ja pysyvä rakenteellinen yhteistyö. Resilienssin vahvistamisessa tärkeitä ovat myös avaruuspolitiikka, EU:n kyberpuolustuspolitiikan vahvistaminen sekä hybridiuhkiin vastaaminen.

Covid-19-kriisin myötä joulukuussa 2021 Eurooppa-neuvosto totesi päätelmissään **kriisivarautumisen ja resilienssin** nousseen keskeiseksi poikkisektoraaliseksi prioriteetiksi Euroopan unionille. Eurooppa-neuvosto kehotti EU:ta vahvistamaan kriisivarautumista, huomioiden laajasti erilaiset kriisit sekä seuraamaan EU:n resilienssin vahvistamista, erityisesti niillä aloilla, joilla on haavoittuvuuksia. Eurooppa-neuvosto kehotti neuvostoa viemään työtä eteenpäin. EU:lle on tärkeää varautua terveysuhkiin ja vähentää riippuvuutta globaaleista tuotantoketjuista. Covid-pandemia toi näkyviin jo aikaisemminkin havaittuja tarpeita vahvistaa EU:n omaa tuotantokapasiteettia kriittisissä materiaaleissa.

Keskusteluun strategisesta autonomiasta ja sen tavoitteista liittyvät läheisesti myös **yhteiset arvot** – ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vapaus, demokratia, tasa-arvo ja oikeusvaltio – sekä jäsenvaltioiden keskinäinen solidaarisuus, jotka ovat unionin kriisinsietokyvyn perusta. Yhteiset arvot ovat keskeisiä myös sisämarkkinoiden toimivuuden, kasvun ja investointien kannalta. Yhteisten arvojen noudattaminen rakentaa EU:n yhtenäisyyttä ja uskottavuutta sekä jäsenvaltioiden keskinäisluottamusta. Strateginen autonomia liittyy myös eurooppalaiseen kulttuuriin ja tekijänoikeusinfrastruktuuriin.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

Eduskuntakäsittely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Lotta Nymann-Lindgren, VNEUS
 Paula Laine-Nordström, VNEUS
 Marko Mäntylä, VNEUS
 Anna Kemppe, VNEUS
 Kristiina Pietikäinen, VNEUS
 Hanna Vuorinen, VNEUS
 Ville Korhonen, VNEUS
 Jussi Mäkinen, VNEUS
 Anne Lamminmäki, VNEUS

Sarita Friman, VNEUS

VAHVA-tunnus

EU/355/2023

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite